

Tip: moeilijke woorden in de transcriptie zijn onderstreept. Die vind je onderaan dit document.

Hallo allemaal, en welkom bij de 20ste aflevering van Een Beetje Nederlands, de podcast voor mensen die Nederlands leren. Mijn naam is Robin en de aflevering van vandaag gaat over de gaswinning in Groningen. De tekst van deze aflevering kan je meelesen op de website, www.eenbeetjenederlands.nl.

Je kan deze podcast steunen door Vriend van de Podcast te worden. Dat kan met een eenmalige of maandelijkse donatie. Wil je ook Vriend van de Podcast worden? In de shownotes staat de link naar de pagina op mijn website waar je dat kan doen.

Nu, door met de podcast!

Introtune

Als je aan een Nederlander vraagt wat het eerste is waar hij aan denkt bij de provincie Groningen, zal het antwoord waarschijnlijk aardbevingen zijn. Deze aardbevingen worden veroorzaakt door het aardgas dat in Groningen uit de grond gehaald wordt. Dat heeft Nederland economisch enorm geholpen, maar voor de Groningers zelf is het verhaal wat minder positief. De aardbevingen hebben geleid tot schade aan huizen en gebouwen in de provincie, en dat probleem is nog steeds niet opgelost.

We gaan eerst terug in de tijd, naar de eerste helft van de vorige eeuw. In die tijd werd er veel gezocht naar bronnen voor brandstof, om de groeiende behoefte aan energie te kunnen leveren. Door de industrialisatie en de opkomst van bijvoorbeeld auto's was er steeds meer behoefte aan brandstof. Om huizen te verwarmen en om te koken werd in die tijd veel gebruik gemaakt van hout of steenkool. Deze soorten brandstof zijn niet zo efficiënt en wel erg vervuilend.

Ook in Nederland is men gaan zoeken naar alternatieve brandstoffen. In Gelderland en bij Den Haag werd in de jaren '30 van de vorige eeuw aardolie gevonden. Aardolie is ook wel bekend als petroleum. De velden die in eerste instantie gevonden werden, waren niet groot genoeg om rendabel te laten zijn. Het zou niet de moeite waard zijn om een mijn te maken om de olie uit de grond te halen.

In 1943 werd er in het Drentse dorp Schoonebeek een groot olieveld gevonden. Het bleek dat het gevonden veld het op een na grootste olieveld in Europa was. Om de olie uit de grond te halen, werd de NAM opgericht, de Nederlandse Aardolie Maatschappij. We gaan de NAM nog meer tegenkomen straks bij het aardgas, maar in eerste instantie waren ze dus opgericht om de aardolie uit de Nederlandse bodem te halen. De NAM is een samenwerking van het Nederlands/Britse oliebedrijf Shell en het Amerikaanse Esso. Na de Tweede Wereldoorlog was het moeilijk om aan de boomaterialen te komen die nodig waren om de aardolie uit de grond te halen. Daarom was een samenwerking met de Amerikanen nodig, die de materialen wel hadden.

Zowel aardolie als aardgas ontstaat diep in de aarde, op kilometers diepte. De grond onder Nederland bestaat uit verschillende lagen. Zo'n 350 miljoen jaar geleden bestond de aarde vooral uit oerwoud en moerassen waar planten en dieren leefden. Dat werden fossielen. Daarna is het gebied van Nederland een tijd een woestijn geweest, dat een dikke zandlaag

achterliet. Daarna is er, zo'n 100 miljoen jaar geleden, lange tijd een zee geweest waar we nu leven. Door de hoge druk van de zee werden de planten- en dierenresten van de oude lagen omgevormd in steenkool. De zee verdween weer, maar liet een dikke harde zoutlaag achter, van honderden meters dik. In de onderste fossiele laag, waar nu steenkool zat, ontstond aardgas. Dat is lichter dan steen en wil daarom omhoog. Het verzamelde zich in de zandlaag van de woestijn, omdat het daar doorheen kon maar het kon niet voorbij de dikke zoutlaag. Dat ligt momenteel op zo'n 3 kilometer diepte. Ook aardolie ontstaat op een soortgelijke manier, en daarom wordt er vaak ook aardgas gevonden op plekken waar aardolie gevonden wordt en andersom.

In 1948 vindt het NAM voor het eerst aardgas bij Coevorden, in Drenthe. In 1959 werd ook in Slochteren, in de provincie Groningen, aardgas gevonden. In eerste instantie leek het geen grote ontdekking. Maar een jaar later werd noordelijker, in Delfzijl in Groningen, ook aardgas gevonden. Dit aardgas was gelijk in samenstelling aan het aardgas in Slochteren. Daardoor beseftte het NAM dat het één grote gasbubbel was. Deze gasbubbel is bekend geworden als het Groningenveld.

Na metingen bleek dat het Groningenveld een enorm groot aardgasveld is. Er wordt geschat dat er bijna 3000 miljard kubieke meter aardgas in het gasveld zit. Daarmee is het Groningenveld het grootste aardgasveld van Europa en de nummer 9 wereldwijd.

In de jaren na de ontdekking is heel Nederland aangesloten op het gas, voor de verwarming en om mee te koken. Het was een enorme klus om heel Nederland aan te sluiten, maar binnen 5 jaar was het project voltooid.

Daarmee is het tijd voor de....

UITDRUKKING VAN DE WEEK

De uitdrukking van deze week is: hemel en aarde bewegen. Dat betekent ergens heel erg je best voor doen, en alle mogelijkheden en hulp gebruiken om je doel te bereiken. Bijvoorbeeld als je leest dat iemand zegt dat hij hemel en aarde moest bewegen om iets geregeld te krijgen, heeft dat veel moeite gekost. Alle manieren waarop iets gedaan kon worden zijn benut.

Terug naar Groningen. Het Groningse gas heeft Nederland veel geld opgeleverd. Heel veel geld. Sinds de jaren zestig heeft de Nederlandse staat bijna 417 miljard euro verdiend met de verkoop van het gas. De Nederlandse staat krijgt zo'n 70% van de opbrengsten van het gas. Dat is ongeveer gemiddeld 7 miljard per jaar, al 60 jaar lang. Dat is een enorme hoeveelheid geld. Wat is er eigenlijk gebeurd met dat geld?

De opbrengsten van de gaswinning gingen in Nederland direct in het budget van de overheid. Met gaswinning bedoel ik het gas uit de grond halen, dat noemen we 'winnen'. Weet je nog dat ik in de aflevering over Marga Klompé het heb gehad over de Nederlandse verzorgingsstaat? Dat alle Nederlanders recht hebben op een pensioen en uitkering bij werkloosheid? De gaswinning heeft daar een enorme bijdrage aan geleverd. Een groot gedeelte van de opbrengsten van de gaswinning ging naar de verzorgingsstaat en kosten van de zorg en onderwijs. Een klein gedeelte is ook gebruikt voor verbeteringen en

investeringen in de Nederlandse infrastructuur, dus bijvoorbeeld de wegen en het spoor. Maar ook bijvoorbeeld de aanleg en onderhoud van de Nederlandse waterwerken, die ervoor zorgen dat Nederland droog blijft.

Is dit achteraf slim geweest? Nederland heeft natuurlijk enorm geprofiteerd van het Groningse gas. Heel veel Nederlanders hebben een beter leven gekregen door de verzorgingsstaat. Maar misschien had het geld slimmer uitgegeven kunnen worden, want het geld dat uitgegeven is, is nu weg. Misschien heb je wel eens gehoord van het oliefonds van Noorwegen. In Noorwegen werd 1969 een groot olieveld gevonden, dus rond dezelfde tijd dat Nederland het aardgas vond. In de jaren 90 kwam het besef dat de opbrengsten van de olie belangrijk waren voor Noorwegen, maar dat de olie ooit op zou raken en de opbrengsten dus ook. Toen is het oliefonds opgericht, waarmee de olieopbrengsten geïnvesteerd werden. Dit fonds is nu een van de grootste investeringsfondsen ter wereld. Ongeveer anderhalf procent van alle beursgenoteerde aandelen zijn in bezit van het oliefonds. De totale waarde van dit fonds is door loop van tijd opgelopen tot meer dan 1 biljoen euro, oftewel 1000 miljard euro. Elk jaar mag de Noorse overheid maar een klein gedeelte van de opbrengsten gebruiken. Maar omdat het fonds zo groot is, is dat alsnog jaarlijks ongeveer 20% van het hele Noorse overheidsbudget.

Helaas heeft Nederland dat niet gedaan, dat zou voor de toekomst van het land natuurlijk fantastisch geweest zijn. In Nederland hebben de uitgaven op de korte termijn het gewonnen van de lange termijn.

Het direct uitgeven van de opbrengsten van de gasverkoop zorgde er ook voor dat de Nederlandse munt, de Gulden, steeds meer waard werd. Dit had als gevolg dat Nederlandse bedrijven internationaal een zwakkere positie hadden, omdat ze duurder waren dan het buitenland. Daardoor steeg de werkloosheid in Nederland. In de economie wordt dit effect ook wel de Hollandse ziekte genoemd. Paradoxaal genoeg zorgde dus de enorme opbrengst van het gas juist voor een slechte economische positie wereldwijd.

Maar er is nog een belangrijk gevolg van de gaswinning om te bespreken. Nederland maakt nu zo'n 60 jaar gebruik van het Groningse gas. Hierbij is ongeveer 80% van de geschatte hoeveelheid gas uit de grond gehaald. Doordat er zo veel gas uit de grond is gehaald, daalt de bodem onder Groningen. Op sommige plekken is de bodem maar liefst 40 centimeter gedaald. De daling van de bodem heeft ook aardbevingen als gevolg. In 1986 vond de eerste aardbeving plaats. Vanaf 2010 kwamen de aardbevingen steeds vaker voor en werden ze ook steeds heftiger. Er zijn een paar honderd aardbevingen geweest in het gebied sinds de eerste in 1986. In 2013 werden maar liefst 124 aardbevingen gemeten. De zwaarste aardbeving vond plaats in 2012, met een kracht van 3.6 op de schaal van Richter.

De huizen die in Nederland staan, zijn niet gebouwd om aardbevingen aan te kunnen. Dat heeft als gevolg gehad dat er heel veel huizen in Groningen, Friesland en Drenthe beschadigd zijn bij de aardbevingen. Dan kan je denken aan scheuren in muren, beschadigingen aan het riool en schade aan de infrastructuur. Omdat mensen niet graag in een aardbevingsgebied wonen, is de waarde van veel huizen bovendien sterk gedaald. Huizen zijn in Groningen gemiddeld een stuk goedkoper dan in veel andere plekken in Nederland.

Er zijn meer dan 130.000 meldingen gedaan van schade door de aardbevingen. Het grootste gedeelte in de provincie Groningen, maar ook in de provincies daaromheen. De

NAM moet de schade van de aardbevingen vergoeden. Tot nu toe is er door de NAM al meer dan een miljard euro aan schade vergoed.

Naast de fysieke schade aan de gebouwen en de waardevermindering van de huizen is er ook schade aan de mentale gezondheid van de mensen die in het aardbevingsgebied wonen. Mensen voelen zich niet meer veilig in hun eigen huis. De stress en angst die dat veroorzaakt heeft geleid tot gezondheidsklachten bij sommige mensen, zoals depressies en andere klachten die door stress veroorzaakt worden. Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen heeft bewezen dat de Groningers die schade hebben gehad door de aardbevingen, een slechtere gezondheid hebben dan gemiddeld.

Al met al heeft het gas voor Nederland als geheel veel goeds opgeleverd. Maar voor de mensen in de provincie Groningen en de omgeving daarvan heeft het veel ellende opgeleverd. En er is bij veel Groningers ook het gevoel dat ze niet voldoende serieus genomen zijn. Bij sommige Groningers is er daarom veel bitterheid en weerstand tegen het Groningse gas.

Hoe ziet de toekomst van het gas in Groningen eruit? Toen het gas gevonden werd, realiseerde men zich al dat we niet oneindig lang het gas uit de grond kunnen halen. Maar, dankzij de aardbevingen en het groeiende verzet tegen de gaswinning, is de afbouw van het winnen van het gas versneld.

In 2014 werd besloten minder gas uit de grond te halen. De jaren daarna werd nog een aantal keren besloten om de gaswinning verder te beperken. In 2017 was er opnieuw een grote aardbeving in Groningen. Snel daarna is er door de minister die verantwoordelijk is voor energie in Nederland, beloofd om helemaal te stoppen met het winnen van gas in Groningen. Vanaf 2022 zou er onder normale omstandigheden geen gas meer uit de grond gehaald moeten worden, tenzij het bijvoorbeeld een heel koude winter is. Maar deze belofte lijkt te optimistisch te zijn, omdat er nog onvoldoende alternatieve energiebronnen beschikbaar zijn. De komende jaren zal er waarschijnlijk nog gas uit de grond gehaald moeten worden.

Nederland is nog steeds afhankelijk van aardgas. De meeste huizen maken nog gebruik van aardgas voor de verwarming en om op te koken. Dat zal de komende jaren moeten veranderen. In 2050 moeten alle woningen in Nederland aardgasvrij zijn. Dat zijn 7 miljoen woningen en nog een miljoen andere gebouwen die aardgasvrij gemaakt moeten worden. Dat zal dus een enorme klus worden. Maar het zal moeten gebeuren. Niet alleen omdat we van het Groningse gas af moeten, maar ook om de klimaatdoelstellingen te halen. Nederland heeft afgesproken om in 2050 gebruik te maken van 100% duurzame energiebronnen zoals zon, wind en water. Dus geen kolen of gas meer.

Voor het koken zal heel Nederland moeten overstappen op elektrisch koken, met bijvoorbeeld met inductie of een keramische kookplaat in de plaats van een gasfornuis. En in de plaats van een cv-ketel die op gas werkt, zullen we gebruik moeten maken van een warmtepomp die warmte uit de grond haalt. Alle huizen zullen ook beter geïsoleerd moeten worden en meer gebruik van maken van zonnepanelen. In nieuwbouwwijken wordt al geen gasfornuis en cv-ketel meer geïnstalleerd. Maar het zal nog veel werk en veel geld kosten voordat Nederland helemaal van het gas af is.

Daarmee kom ik aan het einde van deze aflevering. Bedankt voor het luisteren naar deze aflevering van Een Beetje Nederlands. Vond je het interessant? Deel deze podcast dan met

vrienden of geef de podcast een rating in je podcast-app. Vijf sterren! En vergeet ook niet dat je mij kan steunen door Vriend van de Podcast te worden. De details vind je in de shownotes. Ik hoop dat je een beetje Nederlands geleerd hebt en tot de volgende keer!

Moeilijke woorden

Rendabel: financieel de moeite waard, zodat er winst gemaakt kan worden

Gasbubbel: Plek waar (aard)gas gevonden wordt

Hemel en aarde bewegen: (uitdrukking) heel veel moeite ergens voor doen

Gaswinning: het gas uit de grond halen

Infrastructuur: verzamelnaam voor wegen, spoorlijnen, vliegvelden, enzovoort

Beursgenoteerd: aangesloten bij de beurs. Bv. beursgenoteerd bedrijf

Paradoxaal: niet zoals je zou verwachten